

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р
Київ

Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року

1. Схвалити такі, що додаються:

Стратегію екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року (далі - Стратегія);

операційний план реалізації у 2022-2024 роках Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року.

2. Міністерствам, іншим центральним та місцевим органам виконавчої влади:

привести програмні документи Кабінету Міністрів України та програми економічного і соціального розвитку областей, районів і міст у відповідність із Стратегією;

подавати щокварталу до 5 числа наступного місяця Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів інформацію про стан виконання операційного плану реалізації у 2022-2024 роках Стратегії.

3. Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів:

подавати щороку до 1 березня Кабінетові Міністрів України звіт про стан реалізації Стратегії;

подати Кабінетові Міністрів України до 1 вересня 2024 р. проект операційного плану реалізації Стратегії на 2025-2027 роки та до 1 вересня 2027 р. проект операційного плану реалізації Стратегії на 2028-2030 роки.

4. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, обласним та Київській міській державним адміністраціям під час формування проекту Державного бюджету України на відповідний рік передбачати кошти в межах реальних можливостей бюджету, необхідні для виконання заходів Стратегії.

5. Рекомендувати органам місцевого самоврядування під час формування проектів місцевих бюджетів передбачати кошти в межах реальних можливостей бюджетів, необхідні для виконання заходів Стратегії.

Прем'єр-міністр України	Д.ШМИГАЛЬ
Інд. 80	

	СХВАЛЕНО розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р
--	--

СТРАТЕГІЯ **екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року**

I. Опис проблем, які обумовили її прийняття, і нормативно-правових актів, що діють у відповідній сфері

Відповідно до Індексу екологічної ефективності (Environmental Performance Index) Україна займає 60 місце. Найгірші показники в оцінці України становлять такі категорії: якість атмосферного повітря, умови для збереження біорізноманіття, стан екосистемних послуг, санітарія та управління відходами.

Основними проблемами у сфері охорони навколишнього природного середовища та природних ресурсів, які негативно впливають на здоров'я людей та сталість екосистем, є:

забруднення навколишнього природного середовища викидами в атмосферне повітря та скидами у водні об'єкти від промислових підприємств;

нераціональне використання основних природних ресурсів та їх виснаження;

забруднення поверхневих, підземних та морських вод;

недостатня лісистість території України;

деградація земельних ресурсів;

відсутність ефективної системи хімічної безпеки;

відсутність достатньої інфраструктури та ефективної системи управління відходами, що призводить до масового утворення несанкціонованих звалищ відходів і численних порушень [Закону України](#) “Про відходи” та інших нормативно-правових актів;

відсутність дієвої системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища;

недостатність частки територій для збереження біорізноманіття та ресурсів для забезпечення розвитку природно-заповідного фонду України;

посилення глобальної зміни клімату і негативних наслідків для ряду секторів економіки і сфер життєдіяльності людини;

негативний вплив наслідків Чорнобильської катастрофи та тимчасової окупації території України на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей;

недостатня інтеграція природоохоронних і кліматологічних аспектів в секторальні і регіональні політики;

недостатність освітнього та науково-технічного супроводу для вирішення викликів у сфері охорони навколишнього природного середовища щодо зменшення впливу, пом'якшення наслідків та адаптації до зміни клімату.

Крім того, потребують розв'язання такі крос-секторальні проблеми адаптації до зміни клімату:

низький рівень запобігання кліматичним загрозам та точкове реагування щодо усунення наслідків і відшкодування збитків без подальшого стратегічного планування підходів до адаптації на середньо- та довгостроковий періоди;

відсутність системних секторальних та міжсекторальних досліджень з оцінки ризиків, уразливості та прогнозування зміни клімату на національному та регіональному рівні;

недостатній рівень інтеграції в програмні документи Кабінету Міністрів України та програми економічного і соціального розвитку областей, районів і міст питань адаптації до зміни клімату;

відсутність належної технічної бази для проведення необхідних вимірювань і спостережень за екологічними, у тому числі гідрометеорологічними, умовами та показниками;

нескоординованість наукових досліджень та проектів з питань адаптації до зміни клімату, відсутність механізму систематизації, аналізу та верифікації отриманих результатів;

недостатня обізнаність громадянського суспільства, бізнесу і центральних та місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо проблематики зміни клімату та необхідності впровадження заходів з адаптації до зміни клімату;

недостатнє урахування питань адаптації до зміни клімату та сталого природокористування під час розвитку процесу децентралізації та розширення прав громад на природні ресурси;

нестача кваліфікованих кадрів для планування у сфері адаптації до зміни клімату на національному та місцевому рівні;

відсутність фінансового та економічного механізму запровадження заходів з адаптації до зміни клімату.

Стратегія розроблена для забезпечення виконання таких нормативно-правових актів:

[Закону України](#) “Про національну безпеку України”;

[Закону України](#) “Про ратифікацію Рамкової конвенції ООН про зміну клімату”;

[Закону України](#) “Про приєднання України до Конвенції Організації Об’єднаних Націй про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці”;

[Закону України](#) “Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони”;

[Закону України](#) “Про ратифікацію Паризької угоди”;

[Закону України](#) “Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року”;

[Закону України](#) “Про затвердження Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року”;

Указу Президента України від 14 вересня 2020 р. [№ 392](#) “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року “Про Стратегію національної безпеки України”;

Указу Президента України від 30 вересня 2019 р. [№ 722](#) “Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року”;

Указу Президента України 23 березня 2021 р. [№ 111](#) “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 року “Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації”;

Указу Президента України від 7 червня 2021 р. [№ 228](#) “Про деякі заходи щодо збереження та відновлення лісів”;

постанови Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. [№ 179](#) “Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року” (Офіційний вісник України, 2021 р., № 22, ст. 1015);

постанови Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2019 р. [№ 880](#) “Про затвердження Державної програми розвитку регіону українських Карпат на 2020-2022 роки” (Офіційний вісник України, 2019 р., № 86, ст. 2899);

постанови Кабінету Міністрів України від 12 травня 2021 р. [№ 465](#) “Про затвердження Державної цільової екологічної програми матеріально-технічного переоснащення національної гідрометеорологічної служби на 2022-2024 роки” (Офіційний вісник України, 2021 р., № 40, ст. 2378);

розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2021 р. [№ 443](#) “Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року” (Офіційний вісник України, 2021 р., № 42, ст. 2557);

розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2014 р. [№ 1024](#) “Про схвалення Концепції боротьби з деградацією земель та опустелюванням” (Офіційний вісник України, 2014 р., № 86, ст. 2439);

розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 березня 2016 р. [№ 271](#) “Про затвердження Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням”;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 р. [№ 932](#) “Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року” (Офіційний вісник України, 2016 р., № 99, ст. 3236);

розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. [№ 820](#) “Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року” (Офіційний вісник України, 2017 р., № 94, ст. 2859);

розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 р. [№ 688](#) “Про схвалення Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року” (Офіційний вісник України, 2019 р., № 70, ст. 2473);

розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 лютого 2019 р. [№ 117](#) “Про затвердження Національного плану управління відходами до 2030 року” (Офіційний вісник України, 2019 р., № 22, ст. 783);

розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 січня 2020 р. [№ 88](#) “Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель у частині збільшення кількості будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії та затвердження Національного плану збільшення кількості будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії” (Офіційний вісник України, 2020 р., № 14, ст. 580);

розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. [№ 489](#) “Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку сільських територій”;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 грудня 2017 р. [№ 878](#) “Про затвердження плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року”;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 липня 2018 р. [№ 488](#) “Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку та технічної модернізації системи централізованого оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій”;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2020 р. [№ 1567](#) “Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року”;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 квітень 2021 р. [№ 321](#) “Про затвердження плану заходів з реалізації Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року” (Офіційний вісник України, 2021 р., № 33, ст. 1948);

розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 травня 2021 р. [№ 497](#) “Деякі питання реалізації у 2021-2023 роках Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки” (Офіційний вісник України, 2021 р., № 44, ст. 2713).

II. Аналіз поточного стану справ, тенденції та обґрунтування щодо необхідності розв’язання виявлених проблем

Загрози екологічній безпеці України формуються через значний рівень забруднення атмосферного повітря, водних ресурсів, земельних ресурсів, недосконалої системи державного нагляду (контролю) та недостатньої ефективності моніторингу навколишнього природного середовища.

Реальними та потенційними загрозами, пов’язаними з екологічною безпекою та адаптацією до зміни клімату з урахуванням [Стратегії національної безпеки України](#), є такі.

За даними Доповіді Програми розвитку ООН про стан людського розвитку за 2019 рік, недостатня увага до викликів, спричинених наслідками зміни клімату, сприятиме соціальній нерівності, підіриватиме демократію, викликатиме зрушення та нестабільність, що в кінцевому підсумку становитиме загрозу перспективі досягнення [Цілей сталого розвитку](#).

Відповідно до звітів Всесвітньої метеорологічної організації з 1850-1900-х років середня температура на планеті вже піднялася на 1,2° С. Залежно від обсягу глобальних викидів парникових газів протягом наступних років подальше зростання середньої глобальної температури прогнозується в межах 1,5-4,3° С від доіндустріальних рівнів до кінця 21 століття.

[Паризькою угодою](#) визначено ціль стримання зростання глобальної середньої температури значно нижче 2° С понад доіндустріальні рівні і докладання зусиль з метою обмеження зростання температури до 1,5° С понад доіндустріальні рівні, визнаючи, що це суттєво знизить ризики та наслідки зміни клімату.

Згідно із спеціальною доповіддю Міжурядової групи експертів з питань зміни клімату “Глобальне потепління 1,5 °C” 2018 року реалізація цілі [Паризької угоди](#) щодо обмеження зростання температури до 1,5° C є можливою за умови досягнення нетто-нульових викидів парникових газів у світі вже у 2050 році (у період з 2045 по 2055 рік).

Порівняно з 1880 роком станом на 2021 рік середній глобальний рівень моря зріс на 21-24 сантиметри, з яких третина зростання припала на останні 25 років.

Виконання цілей [Паризької угоди](#) вимагає від усіх країн одночасно вжиття заходів до скорочення викидів парникових газів та адаптації до вже наявних наслідків глобальної зміни клімату.

Порівняно з поточним періодом очікується, що протягом наступних 20 років (до 2040 року) кліматичні зміни призведуть до підвищення середньої річної температури в Україні у межах 0,8-1,1° C (статистика щодо температурних показників у цій Стратегії наведена відповідно до даних Всесвітньої метеорологічної організації за 2013 рік та дослідження Світового Банку “Оцінка впливу, можливостей та пріоритетів для України у зв’язку зі зміною клімату” 2021 року). У подальшому до кінця століття лише за прогнозом значного зменшення антропогенного впливу на кліматичну систему температурний режим залишатиметься в межах природної мінливості, тобто стабілізується на досягнутих показниках. За інших прогнозів антропогенного впливу середня на кліматичну систему річна температура продовжуватиме зростати і на середину століття її підвищення становитиме 1,5-2° C, а на кінець - 2-4,3° C. Для всіх прогнозів антропогенного впливу на кліматичну систему максимальне підвищення температури в холодний період очікується на півночі та північному сході, а в теплий - на південному сході та півдні.

Річна кількість опадів за всіх прогнозів антропогенного впливу на кліматичну систему та протягом століття незначно зростатиме у середньому на 2-6 відсотків з максимальним значенням 8 відсотків для прогнозу надмірного антропогенного впливу. Але для всіх прогнозів антропогенного впливу на кліматичну систему характерно посилення перерозподілу опадів протягом року в межах ± 20 відсотків із їх збільшенням у холодний період і зменшенням у теплий, особливо у липні і серпні, а для прогнозу надмірного антропогенного впливу на кліматичну систему - і в червні, при цьому максимальне зменшення опадів очікується на південному сході та півдні, а на заході та північному заході навіть улітку опади, скоріше, збільшуватимуться.

Підвищення температури повітря призведе до збільшення кількості тропічних ночей, коли мінімальна температура вночі буде вище за 20° C, з максимальних 15-20° C у поточний період вздовж Чорного та Каспійського морів та у Криму до 30-40° C на кінець століття за прогнозом помірного антропогенного впливу і 70-80° C за прогнозом надмірного антропогенного впливу на кліматичну систему. До кінця 21 століття очікується посилення

посушливості і розширення аридної зони півдня на весь центральний регіон за реалізації прогнозу надмірного антропогенного впливу на кліматичну систему.

Земельні ресурси України є значною мірою деградованими, з високим показником розораності порівняно з європейськими країнами, а використання земель не повною мірою відповідає вимогам раціонального природокористування. Причини виникнення такої ситуації мають комплексний характер та історичні передумови. Особливо слід відзначити порушення екологічно збалансованого співвідношення між сільськогосподарськими угіддями, зменшення території унікальних степових ділянок та інших цінних природних екосистем, надмірну розораність території та порушення природного процесу ґрунтоутворення, використання недосконалих технологій в сільському господарстві, промисловості, енергетиці, транспортній та інших галузях господарства, орієнтацію на досягнення коротко- та середньострокових економічних вигод, що має негативні наслідки для навколишнього природного середовища у довгостроковій перспективі.

Збільшується кількість та масштаби надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру. Надмірний антропогенний вплив і високий рівень техногенного навантаження на територію України обумовлені наявністю комплексу гірничодобувних, хімічних, енергетичних об'єктів, які технологічно застарілі та не мають необхідного обладнання для зменшення скидів забруднюючих речовин у водні об'єкти.

Забруднення атмосферного повітря у 2016 році, за даними Інституту оцінки та вимірювання показників здоров'я (Institute for Health Metrics and Evaluation), призвело в Україні до понад 58 тис. смертей, у тому числі, за даними Держстату (Статистичний щорічник України за 2016 рік), 13840 осіб померло від хвороб органів дихання. Захворювання, викликані високим рівнем забруднення, спричиняють зменшення продуктивності праці та валового внутрішнього продукту.

Існує ряд регуляторних та інституційних причин, що призводять до проблеми забруднення. Зокрема, система видачі документів дозвільного характеру у сфері охорони навколишнього природного середовища заснована на сьогодні на покомпонентному підході до регулювання впливу на навколишнє природне середовище. Так, законодавством передбачена видача дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, спеціальне водокористування, здійснення операцій щодо поводження з відходами. Такий підхід не дає змоги враховувати кумулятивний вплив, що здійснює суб'єкт господарювання на навколишнє природне середовище, частково залишаючи поза увагою питання, пов'язані з охороною ґрунтів та забрудненням підземних вод, ефективним споживанням енергії та сировини.

Недостатній рівень здійснення державного нагляду (контролю) з боку держави за виконанням умов документів дозвільного характеру у сфері охорони навколишнього природного середовища та недієвий механізм забезпечення

дотримання виконання вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища не заохочують суб'єктів господарювання до збільшення інвестицій у здійснення природоохоронних заходів.

Загрози системі забезпечення хімічної безпеки та захисту обумовлені наявністю у промисловому комплексі України 655 об'єктів, на яких зберігалось або використовувалось у виробничій діяльності понад 216 тис. тонн небезпечних хімічних речовин. У зону можливого хімічного забруднення повністю або частково потрапляє 294 адміністративно-територіальні одиниці, в яких мешкає близько 7 млн. осіб.

Економічний стан української лісової галузі та екологічний стан українських лісів є незадовільним.

Матеріальна база лісового господарства потребує суттєвого оновлення. У багатьох регіонах України збільшилася частка ослаблених і всихаючих лісів, зокрема похідних ялиників Карпат. Вимагають безвідкладного вирішення питання підвищення адаптаційної здатності лісових екосистем до зміни клімату та антропогенного впливу. Тому ліси потребують посиленого догляду та здійснення заходів у них на засадах екологічно орієнтованого та наближеного до природи лісівництва.

В Україні, як і в багатьох інших країнах світу, стрімко поширюється масове всихання хвойних лісів, пов'язане із зміною клімату, та зменшується опір до масового заселення шкідливими комахами, зокрема короїдами. Так, станом на 2020 рік загальна площа всихання становила 395,4 тис. гектарів, з яких соснові насадження на площі майже 200 тис. гектарів, що вже перевищує річні показники минулого року.

Близько 0,8 млн. гектарів лісів, у тому числі захисні лісові насадження лінійного типу, не надано у користування, перебувають на землях запасу та у незадовільному стані. Значні площі займають малоцінні та похідні деревостани, які потребують заміни.

Потребує удосконалення система інформаційного забезпечення лісової галузі відповідно до сучасних вимог щодо збалансованого лісоуправління, моніторингу та інвентаризації лісів. Актуальним також є підвищення ефективності та якості лісовпорядних робіт з урахуванням вимог щодо цифрової трансформації, прозорості та публічності лісгосподарської діяльності.

Ситуація із станом водних ресурсів потребує під час вирішення нагальних екологічних проблем локально, за адміністративно-територіальним принципом, урахування особливостей функціонування водних екосистем як цілісної системи в межах всього водозбірного басейну.

Основними складовими компонентами стаціонарного та дифузного забруднення поверхневих та підземних вод є сполуки азоту, фосфору, важких металів, стійких органічних речовин, нафтопродуктів та інших забруднюючих

речовин. Незадовільний рівень очищення стічних вод від сполук нітрогену, фосфору та органічних комплексів є головним фактором негативного впливу на водні об'єкти, їх інтенсивної евтрофікації. Також все більшої актуальності набуває небезпечне для природних екосистем і здоров'я людини забруднення вод мікропластиком. Усі наведені фактори призводять до погіршення екологічних, органолептичних та інших характеристик вод, утворення надмірної кількості водоростей, масштабного цвітіння водойм.

Результати Спільних Чорноморських досліджень 2016 року (Національні пілотні моніторингові дослідження і Спільні дослідження відкритого моря в Грузії, Російській Федерації та Україні), проведених в рамках проекту ЄС / ПРООН “Удосконалення екологічного моніторингу Чорного моря - фаза II”, свідчать про значне забруднення морських вод України. Кількість морського сміття в Чорному морі майже вдвічі перевищує аналогічну цифру для Середземного моря. 83 відсотки морського сміття в Чорному морі становить пластик: РЕТ-пляшки, упаковка, пластикові пакети. Річки несуть в море від 6 до 50 одиниць сміття на годину. Також у ході дослідження виявлено 124 хімічні сполуки, шкідливі для морської екосистеми і здоров'я людини. Серед них: пестициди, біоциди, фармацевтичні засоби, антипірени та побутові хімічні засоби.

В Україні склалася критична ситуація з утворенням, накопиченням, зберіганням, переробленням, утилізацією та захороненням відходів, яка характеризується подальшим розвитком екологічних загроз. Зокрема, щороку утворюється близько 500 млн. тонн різних відходів (промислових, небезпечних, побутових, відходів виробництва продукції сільського господарства тощо); обсяги накопичення відходів - більш як 13 млрд. тонн.

Високий рівень утворення відходів та низькі показники їх використання як вторинної сировини (лише 6 відсотків) призвели до того, що в Україні щороку накопичуються відходи як у промисловому, так і побутовому секторі, з яких лише незначна частина застосовується як вторинні матеріальні ресурси, решта потрапляють на звалища, що негативно впливає на стан навколишнього природного середовища і здоров'я людей.

Брак державного нагляду (контролю) та необхідної інфраструктури у зазначеній сфері призводить до масового утворення несанкціонованих звалищ і численних порушень [Закону України](#) “Про відходи” та інших нормативно-правових актів.

В Україні критично низька частка територій природно-заповідного фонду - 6,8 відсотка площі території. У більшості країн Європи площі, зайняті природоохоронними територіями, становлять у середньому 15 відсотків. Європейський зелений курс ставить за мету досягнення частки збережених природних екосистем до 30 відсотків.

Зберігається негативний вплив наслідків Чорнобильської катастрофи, наявні факти деградації територій природно-заповідного фонду на тимчасово окупованій території України. Ситуація у районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях характеризується значним погіршенням якості питної води, порушенням в роботі систем водопостачання, неконтрольованим затопленням шахт, що призводить до небезпечного забруднення підземних вод.

За даними Програми Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища, через збройну агресію Російської Федерації проти України зруйновані екосистеми на території щонайменше 530 тис. гектарів, у тому числі у 18 природоохоронних територіях загальною площею 80 тис. гектарів. Дані Організації Об'єднаних Націй свідчать, що територія Донецької та Луганської областей перебуває на порозі екологічної катастрофи, причиною якої є забруднення повітря, ґрунту і води унаслідок затоплення вугледобувних підприємств.

Однією із найбільш ймовірних причин надзвичайної ситуації на тимчасово окупованих територіях у Донецькій і Луганській областях є ризик масового некерованого затоплення шахт через припинення енергопостачання водовідливних комплексів. Наслідками підйому підземних вод до поверхні можуть стати затоплення територій, просідання поверхні на забудованих територіях, залізницях, автомагістралях, мостах, забруднення поверхневих і підземних водозборів.

Слід зазначити, що на даний час відсутні об'єктивні вихідні дані для формування плану заходів з оцінки можливих загроз виникнення аварій та надзвичайних ситуацій (техногенного характеру) на об'єктах, які розміщені на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, що унеможлиблює визначення шляхів і методів їх усунення.

Стратегія визначає такі соціально-економічні сектори, які є вразливими до наслідків зміни клімату:

Біорізноманіття

Найвразливішими до зміни клімату є: екосистеми та біорізноманіття річкових долин, прибережних захисних смуг з різкою зміною гідрорежиму; екосистеми та види, що розташовані на межі ареалу або в екстремальних щодо кліматичних показників умовах, особливо гірські екосистеми Карпат; лісові екосистеми, які внаслідок зміни гідрорежиму втрачають стійкість, пошкоджуються через поширення шкідників та хвороб, буреломи тощо; природоохоронні території через неможливість забезпечення збереження видів флори і фауни та типів природних оселищ, для збереження яких створені такі території.

Додатково слід зазначити загрози втрати генетичного різноманіття, спричинені як зміною клімату, так і людською діяльністю. За даними Звіту Всесвітнього фонду природи “Жива планета” - 2018: Прагнути більшого”, зміна клімату може впливати на життєві цикли та періоди розмноження видів в екосистемах, у тому числі шляхом появи нових інвазійних видів, які можуть призвести до зміни екосистеми загалом.

Основними ризиками для природних систем є погіршення стану біорізноманіття внаслідок повені та посухи.

Водні ресурси

Україна є однією з найменш водозабезпечених країн Європи. Особливо суттєвим є зменшення стоку весняних водопіль, які становлять головну частину річного об'єму стоку річок. Водночас збільшується частота паводків, які спричиняють катастрофічне затоплення значних територій та великі економічні втрати. Загальне зменшення водності річок спричиняє посилення забруднення та відповідне погіршення якості вод. Унаслідок підвищення температури, осушення боліт у минулому продовжується висихання водно-болотних угідь та озер на Поліссі та на Півночі України, що призводить до почастищення пожеж та погіршення якості атмосферного повітря. Через скорочення опадів (у тому числі за межами України) протягом літнього періоду поверхневий стік річок може зменшитись удвічі, тож значно зросте дефіцит води.

На Півночі України щорічний стік води може зрости на 15-25 відсотків. Зимовий стік збільшуватиметься, а весняний - зменшуватиметься. На Півдні та Південному Сході України щорічний стік великих річок може зменшитися на 30-50 відсотків, також існує висока ймовірність зникнення середніх і малих річок.

На Півдні та Південному Сході погіршиться якість поверхневих вод, що потребуватиме як додаткових заходів з очищення води, так і можливого транспортування води в ці регіони. За недостатності поверхневих вод необхідно залучення вод з глибоких підземних водоносних горизонтів. За умови недостатнього підживлення суміжних водойм від р. Дніпро можливе запровадження заходів з обмеження водопостачання.

Українське узбережжя Чорного моря є найбільш уразливим до ризику дефіциту води, оскільки воно використовує поверхневі води і є найбільш відвідуваним туристами. Застаріла інфраструктура систем водопостачання та водовідведення в цьому регіоні також впливає на збільшення загроз.

Енергетика

Очікувані наслідки зміни клімату створюють загрози для надійного енергозабезпечення всіх типів споживачів.

За даними Міжнародного агентства з атомної енергії (IEAE), енергетична інфраструктура вразлива до ряду кліматичних загроз. Сезонне зменшення або збільшення попиту на енергоресурси на рівні споживачів унаслідок зміни

клімату негативно впливатиме на балансування Об'єднаної енергетичної системи України. Можна виділити такі загрози для енергетичного сектору:

на рівні видобування та постачання природного газу - порушення в роботі газорозподільної інфраструктури через повені;

на рівні виробництва та постачання електричної енергії:

- підвищення вимог до маневрових потужностей в Об'єднаній енергетичній системі України;

- зменшення виробництва електричної енергії на атомних та теплових електростанціях через потенційні обмеження постачання водних ресурсів для охолодження;

- невизначеність умов і обсягів виробництва електричної енергії, потенційне зменшення рівня виробництва та маневрових можливостей гідроелектростанцій через посухи, зростання втрат води на випаровування;

- поглиблення нерівномірності добових графіків електричного навантаження та зростання загальної потреби в електричній енергії у літній період унаслідок розвитку систем кондиціонування повітря та охолодження;

- зниження ефективності передачі електричної енергії через підвищення температури повітря;

- підвищення аварійності в електричних мережах (пошкоджень, відключень) унаслідок погодних умов;

на рівні виробництва та розподілу тепла - невизначеність щодо зміни попиту на теплову енергію.

Громадське здоров'я

Зміна клімату, підвищення температури повітря, різкі коливання атмосферного тиску, забруднення джерел водопостачання, атмосферного повітря та ґрунтів зумовлюють виникнення неінфекційних хвороб, поширення інфекційних хвороб та загострення хронічних захворювань.

Одним з наслідків негативного впливу зміни клімату на населення є формування в різних клімато-географічних регіонах країни сприятливих екологічних умов для розвитку переносників збудників трансмісивних хвороб і, як результат, збільшення кількості інфекційних захворювань.

Підвищення температури навколишнього середовища і тривала спека впливають на процес виробництва, постачання продовольчих товарів та погіршення якості води питної, що може стати причиною виникнення випадків харчових токсикоінфекцій.

Довготривале підвищення температури призводить до збільшення кількості токсичних водоростей у водних об'єктах, зокрема тих, що використовуються для

господарсько-побутових та питних потреб. Це безпосередньо впливає на якість води питної, яка постачається населенню.

В Україні, як і в багатьох розвинутих країнах, за останні роки збільшилося токсичне навантаження на цивільне населення. Епідеміологічні показники гострих отруєнь за останнє десятиліття становлять 20-40 випадків на 10 тис. населення з тенденцією до зростання.

Також очікується збільшення ймовірності виникнення та поширеності алергічних захворювань внаслідок змін періоду вегетації рослин-алергенів та збільшення концентрації пилку в повітрі.

Екстремальні погодні явища і стихійні лиха можуть вплинути на збільшення кількості травматизації населення та смертей внаслідок отриманих фізичних травм, а також зростання кількості випадків та тривалості тимчасової втрати працездатності. Зокрема, за даними ДСНС, завдяки метеорологічним надзвичайним ситуаціям у 2019 році загинуло сім осіб, постраждало 13. У 2020 році такі цифри становили 25 та 143 особи відповідно.

Лісове господарство

Очікувані впливи зміни клімату на ліси України різноспрямовані, залежать від кліматичної зони, місцезростання і типу лісу та містять: зміну гідрологічного режиму та зсув меж кліматичних зон, що впливає на ареал лісоутворюючих порід; зменшення стійкості та життєздатності лісових екосистем; зростання частоти та посилення проявів негативних природних явищ (масові спалахи хвороб та розмноження шкідників, лісові пожежі тощо); погіршення якості надання екосистемних послуг; зміни продуктивності лісостанів та недеревинних лісових продуктів.

Прибережні території

У зв'язку з очікуваним підвищенням рівня моря, зміною температури водойм, забрудненням вод, зростанням кількості та інтенсивності штормів та паводків необхідна адаптація прибережних територій, особливо тих, на яких розташовані міста. Через підняття рівня Чорного моря до кінця століття прогнозується затоплення близько 650 тис. гектарів суходолу, а враховуючи нагони (штормові припливи), - до 1 млн. гектарів; 590 населених пунктів в Україні можуть зазнати повного або часткового затоплення; суттєвих негативних змін зазнають деякі об'єкти природно-заповідного фонду (в тому числі Чорноморський та Дунайський біосферні заповідники, національні природні парки: "Нижньодніпровський", "Джарилгацький", "Білобережжя Святослава", "Меотида", "Приазовський", "Азово-Сиваський", "Тузовські лимани" тощо). Підвищення рівня моря може поглибити наявні екологічні проблеми внаслідок підтоплення промислових підприємств, звалищ відходів, кладовищ, земель сільськогосподарського призначення та інших об'єктів.

Рибне господарство

На рибне господарство впливають ряд факторів, пов'язаних із зміною клімату, зокрема підвищення температури води у водних об'єктах, зміна обсягів опадів та водного стоку, висихання невеликих водних об'єктів, поширення паразитів та, як наслідок, - зміна видового складу риби та інших водних біоресурсів. Через підвищення температури поверхневих вод змінюється не тільки видовий склад водних біоресурсів, а і інших гідробіонтів. Підвищення температури спричиняє загрозу зникнення холодолюбних видів. Слід очікувати не тільки на зменшення популяцій водних біоресурсів у водних об'єктах, а також на появу нетипових теплолюбних видів.

Сільське господарство та ґрунти

Сільське господарство є вразливим до впливів зміни клімату через виникнення екстремальних погодних явищ. Позитивними наслідками впливу зміни клімату в сільському господарстві України є подовження тривалості вегетаційного періоду (за даними Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (ФАО), триваліший вегетаційний період дасть змогу поліпшити розподіл окремих видів та покращить можливості для вирощування нових, більш теплолюбних видів або вторинних культур), зміщення природних кліматичних зон на північ, що дає можливість вирощувати більш теплолюбні культури, та потенційне підвищення врожайності зернових за рахунок збільшення концентрації вуглекислого газу в атмосфері. Особливо чутливими до збільшення вмісту вуглекислого газу в атмосфері є пшениця, ячмінь, соняшник, соя, рис.

Серед основних загроз агросектору такі: скорочення міжфазних періодів від цвітіння до дозрівання, що негативно впливатиме на врожайність; поширення шкідників, хвороб та бур'янів, що призводить до втрат врожаю та збільшення використання пестицидів і ветеринарних препаратів.

Потребують нагального розв'язання проблеми деградації земель та опустелювання, відновлення антропогенно змінених екосистем, удосконалення структури сільськогосподарських угідь та напрямів господарської діяльності з метою формування збалансованого співвідношення між сільськогосподарськими угіддями та забезпечення екологічної безпеки і рівноваги території.

Негативними наслідками впливу зміни клімату в Україні, зокрема підвищення частоти та інтенсивності екстремальних погодних явищ, можна вважати зниження родючості ґрунтів, зменшення продуктивності сільськогосподарських культур, необхідність виведення та впровадження нових сортів, більш стійких до посух та високих температур, розширення зрошення. Потребують нагального розв'язання проблеми вітрової та водної ерозії, опустелювання, засолення ґрунтів. Зростає частота посух, наслідками яких є непоповнення або недостатнє поповнення підземних вод, що може посилити вітрову ерозію ґрунтів. Підвищення температури повітря разом із зміною характеру опадів призводить до зниження коефіцієнта зволоженості. Погіршується вологозабезпеченість ґрунтів і рослин, знижується кількість органічного вуглецю і відповідно гумусу у ґрунтах. Від температури значно

залежить мікробіота ґрунту та вміст у ньому органічної речовини. Підвищується кількість шкідників та чужорідних видів, активізується їх розмноження протягом року. Через зміну характеру опадів ґрунти не здатні поглинати воду в повному обсязі, волога в ґрунтах не затримується, змивається родючий шар ґрунту.

На Півдні та Південному Сході збільшується повторюваність як весняно-літніх, так і літньо-осінніх посух, тож загострюється потреба у відновленні та розширенні зрошення.

Унаслідок впливу зміни клімату, за даними Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (ФАО), тваринництво в Україні скорочуватиметься через зменшення продуктивності багатьох порід худоби, поширення хвороб, зменшення площ земель, придатних для випасу худоби, та нестачу води для задоволення потреби у напуванні.

Територіальні громади

В Україні близько 70 відсотків населення проживає в містах. Мешканці міст перебувають у зоні ризиків, пов'язаних із впливом зміни клімату, про що свідчать дані дослідження “Оцінка вразливості до змін клімату: Україна”, проведеного у 2014 році експертами Кліматичного форуму Східного партнерства та Робочої групи громадських організацій із зміни клімату. Найбільш значними серед них є: тепловий удар і пов'язаний з ним ефект локального перегріву; збільшення попиту на охолодження приміщень протягом теплої пори року; уразливість, пов'язана з погіршенням якості та зменшенням кількості питної води; підвищені ризики підтоплення, непристосованість каналізаційних систем міст до зростання кількості опадів. Вразливість різних груп населення в містах до зміни клімату підсилюється недостатністю зелених насаджень в Україні, а також стрімким зростанням забудови та збільшенням площі поверхонь, що поглинають тепло. Населення міст і селищ вразливі до дефіциту води та зменшення опадів, пересихання річок, зниження рівня ґрунтових вод, почастішання екстремальних погодних явищ.

Транспорт та інфраструктура

Через збільшення кількості днів з дуже високою температурою та стихійних гідрометеорологічних явищ транспортна інфраструктура зазнаватиме руйнувань та деформації. На автошляхах спостерігатимуться деформація асфальтового покриття, мостів, утворення небажаних колій, зростання потреби у додаткових ремонтних роботах (за даними дослідження Міжнародного Транспортного Форуму (ITF) “Адаптація транспортної системи до змін клімату та екстремальних погодних явищ: наслідки для власників інфраструктури та операторів транспортних мереж” 2016 року). У транспортному секторі будуть необхідні більші витрати енергії для охолодження (кондиціонування) транспортних засобів.

Короткочасне випадання значних обсягів опадів супроводжується запізненням рейсів та відміною регулярних перевезень, пошкодженням мостів,

автомобільних шляхів. Особливу проблему становить непристосованість каналізаційної системи та тунелів до випадання значних обсягів опадів.

Унаслідок сильних вітрів та штормів слід очікувати на ускладнення роботи морського та водного транспорту, пошкодження огорожувальних конструкцій, дорожнього полотна, мостів та елементів дорожньої інфраструктури, що призводитиме до підвищення кількості аварій.

Несприятливі погодні умови можуть спричинити руйнування будівель. Істотне підвищення температур призводить до посилення випаровування хімічних речовин, особливо на промислових та господарських об'єктах, а також негативно впливає на характер розсіювання шкідливих речовин в атмосфері від джерел викидів, спричиняючи підвищення концентрацій забруднюючих речовин.

Туризм

Клімат є важливим туристичним чинником. Популярність багатьох туристичних місць залежить від кількості сонячних чи сніжних днів. Негативний вплив можна очікувати через зменшення тривалості залягання стійкого снігового покриву Карпат. Курорти, розташовані на узбережжях морів, можуть зазнавати підтоплень чи бути взагалі затоплені внаслідок підвищення рівня моря. Також спостерігатиметься погіршення якості пляжів через водну ерозію, розповсюдження збудників хвороб, поширення комах та інших організмів.

Основні загрози для сфери туризму, пов'язані із зміною клімату та екстремальними погодними явищами, можна узагальнити так: зменшення кількості туристів через екстремальну спеку; скорочення зимового сезону для гірськолижних курортів через зниження інтенсивності та тривалості стійкого снігового покриву, а також підвищення ризику сходження лавин; зменшення середнього строку перебування туристів через погіршення доступу до туристичних маршрутів, нестачу води, погіршення умов перебування, спричинені виникненням екстремальних погодних явищ (ризик затоплення ряду територій природно-заповідного фонду та втрати їх рекреаційної цінності).

III. Стратегічні цілі

Стратегія розроблена з метою підвищення рівня екологічної безпеки, зменшення впливів та наслідків зміни клімату в Україні.

Стратегічними цілями є:

- зменшення рівня промислового забруднення;
- створення ефективної системи хімічної безпеки;
- забезпечення раціонального використання природних ресурсів;
- досягнення “доброго” екологічного стану вод;

забезпечення сталого лісоуправління та підвищення здатності лісових екосистем адаптуватися до зміни клімату;

створення правових та економічних підстав для запровадження ієрархії поводження з відходами;

підвищення ефективності державної системи оцінки впливу на довкілля та державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища;

збереження біорізноманіття та забезпечення розвитку природно-заповідного фонду в Україні;

посилення адаптаційної спроможності та стійкості соціальних, економічних та екологічних систем до зміни клімату;

стабілізація екологічної рівноваги на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя після відновлення територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаного державного кордону;

включення заходів з екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату в національні, регіональні стратегії, плани управління річковими басейнами;

підвищення обізнаності представників центральних і місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які уповноважені на прийняття рішень у сфері навколишнього природного середовища, з питань пом'якшення та адаптації до зміни клімату.

IV. Завдання, спрямовані на досягнення поставлених цілей, етапи їх виконання, очікувані результати

Основними завданнями Стратегії є:

запровадження системи дозвільних процедур для промисловості відповідно до європейських стандартів (інтегрованого дозволу);

забезпечення збору детальних і верифікованих даних про викиди парникових газів на рівні установок;

сприяння досягненню “доброго” екологічного стану Чорного та Азовського морів, районів річкових басейнів;

реформування системи екологічних фінансів з метою стимулювання скорочення забруднення навколишнього природного середовища;

будівництво нових, реконструкція та модернізація очисних споруд;

проведення національної інвентаризації лісів;

посилення стійкості лісових екосистем до шкідників та нових кліматичних умов, впровадження заходів запобігання та швидкого реагування на пожежі;

зменшення суцільно лісосічних систем рубок в Карпатському регіоні;

запровадження реалізації деревини виключно на аукціонних торгах;

посилення хімічної безпеки;

реформування системи управління відходами, створення інформаційної системи управління відходами та запровадження принципу розширеної відповідальності виробника;

введення обмеження використання одноразового пластику;

зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему;

розбудова системи моніторингу та управління якістю атмосферного повітря в зонах та агломераціях;

забезпечення цифровізації адміністративних послуг та інформації про стан навколишнього природного середовища;

реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища;

забезпечення розвитку органічного сільського господарства, застосування практик ощадливого обробітку земель із збереженням та підвищенням органічної речовини ґрунту;

спрощення процедури винесення в натуру меж природно-заповідних територій;

забезпечення збору інформації стосовно екологічних ризиків та збитків на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя;

залучення міжнародних організацій (експертів) для здійснення моніторингу (постійного спостереження) за станом потенційно небезпечних об'єктів, розміщених на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя;

проведення секторальних досліджень з оцінки ризиків, уразливості та прогнозування зміни клімату у сферах управління водними ресурсами, збереження біорізноманіття, лісового фонду, енергетики, громадського здоров'я, сільського господарства та ґрунтів, транспорту та інфраструктури, туризму;

формування планів дій з адаптації до зміни клімату у сферах управління водними ресурсами (в рамках плану управління річковим басейном), збереження біорізноманіття, лісового фонду, енергетики, громадського здоров'я, сільського господарства та ґрунтів, транспорту та інфраструктури, туризму;

забезпечення врахування поточних і прогнозованих наслідків зміни клімату в стратегічному плануванні на національному, обласному та місцевому рівні, а також під час будівництва об'єктів інфраструктури;

перегляд державних будівельних норм з урахуванням поточних та прогнозованих наслідків зміни клімату;

проведення аналізу впливу зміни клімату на об'єкти культурної спадщини та туристичні об'єкти, планування та реалізація відповідних заходів для збереження цих об'єктів;

технічне оновлення і забезпечення розвитку систем гідрометеорологічного спостереження та прогнозування;

підвищення рівня обізнаності населення щодо екологічних проблем та наслідків зміни клімату;

підвищення освітнього рівня та науково-методичного супроводу прийняття управлінських рішень щодо екологічних проблем та здійснення заходів з адаптації до зміни клімату;

проведення фінансової оцінки здійснення заходів з адаптації до зміни клімату.

Етапи реалізації Стратегії

Досягнення цілей державної політики щодо екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату здійснюватиметься двома етапами:

до 2025 року передбачається стабілізація екологічної ситуації шляхом імплементації європейських екологічних норм і стандартів у сфері промислового забруднення, поводження з відходами, якості атмосферного повітря, управління лісами, управління водними ресурсами, біорізноманіття та хімічної безпеки, здійснення оцінок ризиків та вразливості суспільно-економічних секторів та природних компонентів до наслідків зміни клімату та формування пріоритетних заходів з адаптації, впровадження фінансово-економічного механізму стимулювання екологічно та кліматично орієнтованих структурних перетворень в економіці, поширення екологічних та кліматичних знань, а також підвищення екологічної свідомості суспільства та готовності до реагування на стихійне лихо, спричинене наслідками глобальної зміни клімату;

до 2030 року передбачається досягнення істотних зрушень щодо підвищення рівня екологічної безпеки та адаптації до наслідків зміни клімату шляхом підвищення готовності країни запобігати та реагувати на кліматичні загрози, досягнення збалансованості між соціально-економічними потребами та завданнями у сфері екологічної безпеки та зміни клімату, інтеграції кліматичних питань до процесів формування секторальних політик, стратегій соціально-економічного розвитку, забезпечення здійснення безперервного та оперативного екологічного та кліматичного моніторингу, забезпечення розвитку ефективного

партнерства між державою, суб'єктами господарювання, громадськістю та науковим сектором щодо охорони навколишнього природного середовища та низьковуглецевого розвитку, який стане додатковим стимулом соціально-економічного розвитку України.

Реалізація Стратегії здійснюватиметься шляхом виконання заходів, визначених:

операційними планами реалізації Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року, які схвалюватимуться розпорядженнями Кабінету Міністрів України на трирічний період;

Національним планом дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2021 р. № 443, та Національним планом дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2030 року.

Очікувані результати

Очікується, що реалізація положень Стратегії підвищить рівень екологічної безпеки та адаптації до наслідків зміни клімату в Україні.

Підвищення рівня екологічної безпеки та покращення стану навколишнього природного середовища буде досягнуто шляхом зменшення викидів та скидів забруднюючих речовин. До 2030 року в Україні повинні зменшитися викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел на 22,5 відсотка обсягу викидів, що були у 2015 році. Передбачається, що скиди забруднених стічних вод у водні об'єкти у 2030 році зменшаться до 5 відсотків загального обсягу скидів порівняно з 15,7 відсотка у 2015 році.

Очікується, що в результаті реалізації Стратегії до 2030 року зменшиться рівень неінфекційних захворювань, що сприятиме зниженню рівня смертності внаслідок хвороб, зумовлених негативним впливом факторів навколишнього природного середовища.

Передбачається, що утворення відходів буде суттєво зменшено завдяки забезпеченню роздільного збирання, утилізації та їх видалення, а також дотримання вимог екологічної безпеки під час поводження з ними.

Для забезпечення сталого ведення лісового господарства усі постійні лісокористувачі та власники лісів повинні використовувати в своїй діяльності систему електронного обліку деревини. При цьому публічний доступ до інформації про ведення лісового господарства буде забезпечено у форматі відкритих даних, а також планування та погодження рубок з використанням єдиної державної інформаційної системи ("Лісовий Портал"). Очікується, що до 2030 року лісистість країни збільшиться до 18 відсотків шляхом використання земель державної та комунальної власності самосійних лісів, сприяння відновленню лісосмуг та механізму стимулювання заліснення деградованих малопродуктивних земель.

Планується, що до 2030 року в Україні буде забезпечений перехід до лісництва, що наближене до природного, запроваджено природоошадні технології лісозаготівлі, підвищена стійкість лісів до зміни клімату, зменшено випадки лісових пожеж.

Передбачається, що у сфері водного господарства створюватимуться умови для стимулювання запровадження суб'єктами господарювання автоматизованого обліку забору та використання вод, державного нагляду (контролю) за якістю і кількістю скинутих у водні об'єкти зворотних вод і забруднюючих речовин та за якістю води водних об'єктів.

Реалізація положень Стратегії забезпечить раціональне використання морських природних ресурсів та відтворення навколишнього природного середовища Азовського та Чорного морів, а також сприятиме досягненню “доброго” екологічного стану Чорного та Азовського морів.

Завдяки впровадженню інтегрованих документів дозвільного характеру у сфері охорони навколишнього природного середовища, забезпеченню доступу громадськості до достовірних та точних даних об'єктного моніторингу промислового забруднення та звітності оператора промислової установки, забезпеченню своєчасного отримання органами державної влади достовірної моніторингової інформації для прийняття виважених та оперативних управлінських рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища, а також впровадженню найкращих доступних технологій та методів управління, виведення з експлуатації технологічно застарілого устаткування, суттєво підвищиться рівень екологічної безпеки в Україні, а також зменшиться промислове навантаження на навколишнє природне середовище.

Реалізація Стратегії сприятиме адаптації суспільства та національної економіки до наслідків глобальної зміни клімату, зокрема шляхом зниження ризиків і масштабів стихійних лих, що виникають внаслідок впливу зміни клімату, використанню кліматичної інформації у секторах економіки, отриманої за допомогою сучасної системи збирання ключових кліматичних даних, координації наукових досліджень у сфері зміни клімату, а також збільшенню обсягів інвестицій у проекти декарбонізації, адаптації до зміни клімату шляхом вироблення дієвого державного механізму підтримки та залучення коштів міжнародних фінансових організацій.

Крім того, реалізація Стратегії сприятиме досягненню нейтрального рівня деградації земель, зменшенню втрат біорізноманіття, забезпеченню збереження біо- та ландшафтного різноманіття, формуванню цілісної та репрезентативної мережі природоохоронних територій, збільшенню площі природно-заповідного фонду держави.

Також після відновлення територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаного державного кордону буде забезпечено підвищення рівня

екологічної безпеки на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя.

Фінансування реалізації Стратегії здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законом.

V. Порядок проведення моніторингу, оцінки результатів реалізації Стратегії та звітування

Органами, що забезпечують реалізацію цієї Стратегії, є центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування.

Організаційне забезпечення та моніторинг реалізації Стратегії, а також координація діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади здійснюється Міндовкіллям.

Міністерства, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади подають щокварталу до 5 числа наступного місяця Міндовкіллю інформацію про стан виконання відповідного операційного плану реалізації Стратегії.

Міндовкілля аналізує та узагальнює подану міністерствами, іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади інформацію про стан виконання відповідного операційного плану та за результатами готує щорічний звіт про стан реалізації Стратегії, який подає щороку до 1 березня, починаючи з 2023 року, Кабінетові Міністрів України та оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті.

До підготовки щорічного звіту про стан реалізації Стратегії можуть бути залучені, зокрема, експерти, організації громадянського суспільства, наукові установи.

Оцінка досягнення цілей Стратегії проводиться Міндовкіллям за результатами виконання першого та другого етапів у 2026 та 2031 роках під час підготовки щорічних звітів про стан реалізації Стратегії у відповідних роках. За результатами оцінки формуються пропозиції з подальшої реалізації державної політики щодо екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату.

	СХВАЛЕНО розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р
--	--

ОПЕРАЦІЙНИЙ ПЛАН
реалізації у 2022-2024 роках Стратегії екологічної безпеки та
адаптації до зміни клімату на період до 2030 року

Найменування заходу	Відповідальні за виконання	Строк виконання, роки	Індикатор виконання
1. Проведення аналізу інституційно-правових основ адаптації до зміни клімату та підготовка відповідного звіту	Міндовкілля	2022	розміщено на офіційному веб-сайті Міндовкілля узагальнений звіт
2. Розроблення методичних рекомендацій для здійснення оцінки ризиків та вразливості соціально-економічних секторів та природних складових до зміни клімату	Міндовкілля Міненерго Мінрегіон Мінекономіки Мінагрополітики Мінінфраструктури МКІП ДСНС МОЗ Національна академія наук (за згодою) Національна академія аграрних наук (за згодою) Національна академія медичних наук (за згодою)	-“-	розміщено на офіційному веб-сайті Міндовкілля методичні рекомендації
3. Розроблення методичних рекомендацій щодо включення питань адаптації до зміни клімату в програми економічного і соціального розвитку областей, районів, міст, регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації, а також планів заходів з адаптації до зміни	Міндовкілля Мінрегіон Національний інститут стратегічних досліджень (за згодою)	2022	розміщено на офіційних веб-сайтах Мінрегіону та Міндовкілля методичні рекомендації

клімату, що можуть
затверджуватися
органами місцевого
самоврядування

4. Розроблення методичних рекомендацій щодо врахування кліматичного компонента в документах державного планування та під час здійснення стратегічної екологічної оцінки та оцінки впливу на довкілля	Міндовкілля	-“-	розміщено на офіційному веб-сайті Міндовкілля методичні рекомендації
5. Розроблення переліку індикаторів впливу та реагування на зміну клімату для соціально-економічних секторів та природних складових	Міндовкілля Міненерго Мінрегіон Мінекономіки Мінагрополітики Мінінфраструктури МКІП ДСНС МОЗ Національна академія наук (за згодою) Національна академія аграрних наук (за згодою) Національна академія медичних наук (за згодою) Національний інститут стратегічних досліджень (за згодою)	-“-	видано наказ Міндовкілля
6. Здійснення оцінки ризиків та вразливості	МОЗ Міндовкілля Національна академія наук (за	2022	розміщено на офіційних веб-сайтах МОЗ та

населення до зміни клімату	згодою) Національна академія медичних наук (за згодою)		Міндовкілля узагальнений звіт
7. Здійснення оцінки ризиків та вразливості сільського господарства до зміни клімату	Мінагрополітики Міндовкілля Національна академія наук (за згодою) Національна академія медичних наук (за згодою)	-“-	розміщено на офіційних веб-сайтах Мінагрополітики та Міндовкілля узагальнений звіт
8. Здійснення оцінки ризиків та вразливості лісів та лісового господарства до зміни клімату	Держлісагентство Міндовкілля Національна академія наук (за згодою)	-“-	розміщено на офіційних веб-сайтах Держлісагентства та Міндовкілля узагальнений звіт
9. Здійснення оцінки ризиків та вразливості біорізноманіття до зміни клімату	Міндовкілля Національна академія наук (за згодою) Національна академія аграрних наук (за згодою)	2022-2023	розміщено на офіційному веб-сайті Міндовкілля узагальнений звіт
10. Здійснення оцінки ризиків та вразливості водних ресурсів до зміни клімату	Держводагентство Міндовкілля Національна академія наук (за згодою) Національна академія аграрних наук (за згодою)	2022-2024	розміщено на офіційних веб-сайтах Держводагентства та Міндовкілля узагальнений звіт
11. Здійснення оцінки ризиків та вразливості транспортної галузі та інфраструктури до зміни клімату	Мінінфраструктури Міндовкілля Національна академія наук (за згодою)	-“-	розміщено на офіційних веб-сайтах Мінінфраструктури

			та Міндовкілля узагальнений звіт
12. Здійснення оцінки ризиків та вразливості енергетичної галузі до зміни клімату	Міненерго Міндовкілля Національна академія наук (за згодою)	-“-	розміщено на офіційних веб-сайтах Міненерго та Міндовкілля узагальнений звіт
13. Здійснення оцінки ризиків та вразливості рибного господарства до зміни клімату	Держрибагентство Мінагрополітики Міндовкілля Національна академія наук (за згодою)	-“-	розміщено на офіційних веб-сайтах Держрибагентства, Мінагрополітики та Міндовкілля узагальнений звіт
14. Здійснення оцінки ризиків та вразливості прибережних територій до зміни клімату	Міндовкілля Національна академія наук (за згодою)	2022-2024	розміщено на офіційному веб-сайті Міндовкілля узагальнений звіт
15. Здійснення оцінки ризиків та вразливості населених пунктів до зміни клімату	Рада міністрів Автономної Республіки Крим обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації органи місцевого самоврядування (за згодою)	-“-	розміщено на офіційних веб-сайтах узагальнений звіт
16. Здійснення оцінки ризиків та вразливості туристичної галузі до зміни клімату	ДАРТ Мінінфраструктури Міндовкілля Національна академія наук (за згодою)	2024	розміщено на офіційних веб-сайтах ДАРТ, Мінінфраструктури та Міндовкілля узагальнений звіт
17. Проведення аналізу можливого економічного механізму стимулювання малопродуктивних та	Міндовкілля Мінагрополітики	2023	розміщено на офіційних веб-сайтах Міндовкілля

деградованих земель сільськогосподарського призначення до природних екосистем	Держгеокадастр Мінекономіки		та Мінагрополітики узагальнений звіт
18. Внесення змін до Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища” щодо включення у сферу дії зазначеного Закону питань зміни клімату	Міндовкілля	2022	подано до Верховної Ради України законопроект
19. Розроблення програмного документа Кабінету Міністрів України щодо поводження з інвазійними чужорідними видами флори і фауни в Україні на період до 2030 року з урахуванням адаптації до зміни клімату	Міндовкілля МОН Національна академія наук (за згодою) Національна академія аграрних наук (за згодою)	2022	прийнято акт Кабінету Міністрів України
20. Розроблення Державної цільової науково-технічної програми у сфері зміни клімату на період до 2030 року	Міндовкілля МОН Національна академія наук (за згодою)	-“-	-“-
21. Розроблення плану заходів з адаптації населення до зміни клімату на період до 2023 року	МОЗ Національна академія медичних наук (за згодою)	-“-	-“-
22. Розроблення плану заходів з адаптації сільського та рибного господарства до зміни клімату	Мінагрополітики Держрибагентство Національна академія наук (за згодою) Національна	2023-2024	-“-

академія аграрних
наук (за згодою)

23. Розроблення другого плану заходів з реалізації Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року з урахуванням адаптації до зміни клімату	Мінінфраструктури	2022	-“-
24. Ідентифікація самозаліснених та придатних для створення лісів земельних ділянок державної та комунальної форми власності	Держлісагентство Міндовкілля	2022	розміщено на офіційних веб-сайтах Держлісагентства та Міндовкілля узагальнений звіт
25. Розроблення регіональних та місцевих стратегій адаптації до зміни клімату або включення питань адаптації до зміни клімату до регіональних стратегій розвитку, стратегій розвитку територіальних громад та згодою) планів заходів з їх реалізації, а також до програм економічного і соціального розвитку областей, районів, міст	Рада міністрів Автономної Республіки Крим обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації органи місцевого самоврядування (за згодою)	2022-2024	затверджено регіональні та місцеві стратегічні документи і плани заходів з їх реалізації
26. Приєднання України до Декларації Організації економічного співробітництва та розвитку про включення адаптації до змін клімату у співробітництво заради	Міндовкілля	2022	прийнято акт Кабінету Міністрів України

розвитку, прийнятої 4 квітня 2006 р.

27. Створення спеціалізованих освітніх програм та курсів з питань пом'якшення та адаптації до зміни клімату для викладачів, студентів, представників центральних і місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування	МОН Міндовкілля Національна академія наук (за згодою) Національна академія педагогічних наук (за згодою) Національна академія аграрних наук (за згодою) Національна академія медичних наук (за згодою) заклади вищої освіти (за згодою)	2022-2024	затверджено відповідні освітні програми
28. Проведення аналізу взаємозв'язку між міграцією, зміною клімату та довкіллям	Міндовкілля ДМС	2022	розміщено на офіційних веб-сайтах Міндовкілля та ДМС узагальнений звіт